

Anton Tšehov: *Vanja-eno*

OPETUSMATERIAALIA OPETTAJILLE

Tehtäväpaketti sisältää tehtäviä, joita voidaan tehdä ennen esitystä, esityksen aikana ja esityksen jälkeen. Tehtävien tavoitteena on taustoittaa, ohjata ja syventää katsomiskokemusta sekä herättää keskustelua yhteisesti nähdyistä teatteriesityksestä. Tehtävät soveltuvat pääasiassa lukiolaisille.

Tehtäviin liittyvät ohjeet ovat lähinnä suuntaa antavia, ja niitä voi muokata vapaasti. Suurinta osaa voi käyttää hieman varioiden joko keskustelun pohjana tai eri tekstilajien kirjoittamiseen.

I ENNEN ESITYSTÄ

Tehtävä 1

Tiedonhankintaa ja pohdintaa

Tutustu Anton Tšehoviin ja *Vanja-enoon*. Toimi seuraavasti:

- Hae tietoa Tšehovista ja hänen tuotannostaan.
- Lue Suna Vuoren kirjoittama Lauantaiessee [Vanja-eno tuli Suomeen jo sata vuotta sitten](#) (Helsingin Sanomat 13.9.2014), joka esittelee näytelmää ja sen syntyhistoriaa.
- Hae tietoa varhaisemmista *Vanja-eno*-produktioista. Voit keskittyä kotimaisiin tuotantoihin tai perehtyä myös ulkomaisiin produktioihin.
- Tutustu Kansallisteatterin [Vanja-eno-työryhmään](#): millaisista aikaisemmista töistä esimerkiksi ohjaaja Paavo Westerbeg ja lavastaja Markus Tsokkinen ovat tunnettuja?

Pohdi löydötesi perusteella, millaisia ennakko-odotuksia Kansallisteatterin *Vanja-enoon* kohdistuu.

Tehtävä 2

Tutustu YouTubessa [Kansallisteatterin Vanja-eno-traileriin](#). Tutustu lisäksi muiden teattereiden *Vanja-eno*-mainoksiin: pääset linkeistä helposti katsomaan esimerkiksi [Helsingin Kaupunginteatterin trailerin](#) (2014), [Klockriketeaternin trailerin](#) (2011), [Uppsala stadsteaterin trailerin](#) (2014) ja [Sydney Theatre Companyn trailerin](#) (2010).

Vertaile näkemäsi perusteella eri teattereiden versioita *Vanja-enosta*. Mikä niistä vaikuttaa kiinnostavimmalta? Miltä Kansallisteatterin *Vanja-eno* vaikuttaa muiden versioiden joukossa? Voiko Kansallisteatterin trailerin perusteella ennakoida, millainen esitys on ja esimerkiksi millaisia näyttämökuvia on odotettavissa?

Tehtävä 3

Tutustu Kansallisteatterin *Vanja*-eno-mainontaan: Katso YouTubessa Kansallisteatterin [Vanja-eno-traileri](#). Tutustu Kansallisteatterin nettisivujen [Vanja-eno-materiaaliin](#), jossa on kuva-aineistoa, lyhyt esittely näytelmästä sekä kritiikeistä valittuja lyhyitä lainauksia. Perehdy myös aikakauslehtimainokseen (ks. liite) sekä (mahdollisuuksien mukaan) esityksen käsiohjelmaan.

Millainen kuva esityksestä mainonnalla luodaan? Millaisia odotuksia sillä herätetään? Ohjaako mainonta katsojan ennakkokäsityksiä tai tulkintaa tarkoitushakuisesti johonkin suuntaan? Valmisteleeko mainonta katsojaa esityksen tiettyyn lukutapaan? Millä keinoin mainonta houkuttelee katsojia Kansallisteatteriin?

II ESITYKSEN AIKANA

Tehtävä 4

Tarkkaile **näyttelijäntyötä** ja seuraa esitystä **henkilöhahmojen** kannalta:

Valitse tarkkailtavaksesi yksi henkilöhahmoista. Seuraa, millaisen roolihahmon näyttelijä hänestä rakentaa. Apua saat seuraavista kysymyksistä:

- a) Miten henkilöhahmo ilmestyy lavalle?
- b) Miten hän on pukeutunut? Millainen on puvustuksen värimaailma?
- c) Miten hän puhuu?
- d) Millaista on hänen sanaton viestintänsä (katseet, eleet, ilmeet ja asennot)?
- e) Miten hän liikkuu?
- f) Miten muut hahmot reagoivat häneen?
- g) Miten yleisö reagoi hahmoon?
- h) Mikä on hahmon rooli näytelmässä?
- i) Onko henkilöhahmoon liitetty esineitä tai symboleja? Mitä tämä kertoo hahmosta?
- j) Miten suhteet muihin hahmoihin on rakennettu?

Tehtävä 5

Tarkkaile Markus Tsokkisen *Vanja*-enoon suunnittelemaa **lavastusta**.

1. Tutustu etukäteen Tšehovin näytelmätekstiin. Alkuperäistekstin parenteeseissa eli näyttämöohjeissa annetaan melko tarkat ehdotukset jokaisen näytöksen lavastukseksi.

Tarkkaile esityksen visuaalista maailmaa ja näyttämön tilankäyttöä: Millainen lavastus esityksessä on? Miten lavasteet toimivat? Millä tavalla Kansallisteatterin lavastus poikkeaa Tšehovin alkuperäisistä ehdotuksista? Onko Kansallisteatterin lavastuksessa korostettu jotain Tšehovin näkemystä?

2. Väliajan jälkeen lavastus on muuttunut radikaalisti. Millä tavoin? Mikä merkitys muutoksilla on?
3. Kiinnitä huomiota lavastuksen symboliikkaan. Esimerkiksi vesi ja hiekka ovat esityksessä keskeisesti esillä. Huomaatko muita symbolisia elementtejä lavastuksessa? Miten tulkitset niitä?
4. Sekä Kansallisteatterin kotisivuilla että *Vanja-enon* käsiohjelmassa lavastuksen keskeiseksi innoittajaksi mainitaan yhdysvaltalaisen Lori Nixin valokuva [Library](#) (2007) kokoelmasta [The City](#). Tutustu visuaalisena innoittajana toimineeseen kuvaan sekä taiteilijaan ja hänen töihinsä ylipäätään. Mitä merkityksiä *Vanja-enon* lavastus saa tällaisen lähestymistavan kautta?

Tehtävä 6

Kiinnitä huomiota esityksen **äänimaisemaan**.

Vanja-enossa käytetään lukuisia äänitehosteita. Esimerkiksi Sanna Salmenkallion musiikki ja esityksessä kuultavat kuiskaukset korostavat ja muokkaavat lavalla nähtävää toimintaa. Poimi *Vanja-enon* äänimaailmasta muutama keskeinen piirre tai tehoste ja pohdi niiden merkityksiä. Millaisia tehtäviä äänillä ja musiikilla on? Miten äänimaisema esimerkiksi kommentoi henkilöhahmojen toimintaa?

Tehtävä 7

Esityksessä klassikkonäytelmään on sekoitettu jonkin verran elementtejä **nykykulttuurista**. Niitä on havaittavissa esimerkiksi puvustuksessa ja esineistössä. Millaisia viittauksia nykykulttuuriin löydät? Anna niille merkityksiä.

Tehtävä 8

Seuraa esitystä **kielen** kannalta ja keskity erityisesti siihen, miten henkilöhahmot **nimittelevät** toisiaan joko kielteisessä tai myönteisessä merkityksessä. Esimerkiksi Vanja-eno nimittää äitiään ”vanhaksi naakaksi” ja professoria ”vanhaksi kuivettuneeksi korpuksi”. Astrov puolestaan nimittää Jelenaa ”kauniiksi, silkinpehmeeksi pedoksi”.

Kirjoita muistiin, millaisia muita vastaavia nimityksiä kuulet näytelmässä. Syvenny sitten erittelemään havaintojasi tarkemmin. Millaisin eri tavoin tällainen kielenkäyttö tehostaa näytelmää?

III ESITYKSEN JÄLKEEN

Tehtävä 9

Laadi **roolikartta** *Vanja-enon* henkilöahmoista. Merkitse esille henkilöahmojen sosiaalinen asema ja hahmojen väliset sukulaisuus- ynnä muut suhteet.

Tehtävä 10

Laadi **henkilokuva** yhdestä tai useammasta *Vanja-enon* henkilöahmosta. Lähde liikkeelle alla olevasta repliikistä mutta käytä henkilökuvan rakentamisessa hyväksi koko esitystä.

A. VANJA

JELENA

Kaunis ilma tänään. Ei liian kuuma.

VANJA

Tänään on hyvä päivä hirttäytyä.

(1. näytös)

B. ASTROV

– – Täytyy olla täysin arvostelukyvytön barbaari voidakseen polttaa uunissaan jotain niin kaunista ainetta ja hävittää sitä, mitä ei pysty luomaan. Ihmiselle on annettu järki ja luomisvoima, jotta se lisäisi ja moninkertastaisi sitä mitä se on saanut, mutta toistaiseksi ihminen ei oo luonut mitään, ainoastaan hävittänyt ja tuhonnut. Metsät vähenevät vähenemistään, joet kuivuu, riistaeläimet on kadonnut, ilmasto on pilattu, ja päivä päivältä maapallo käy yhä karummaksi ja yhä rumemmaksi. (*Vanjalle*) Sä istut siinä ja katot mua ivallisesti tai ironisesti, sä et usko mua, kaikki mitä mä sanon on susta pinnallista, ja nii, kyllä, ehkä tää on vaan taas mun kummallista idioottimaista ajattelua, mutta ku mä kuljen talonpoikien metsien ohi, jotka mä olen pelastanut hakkuilta, tai ku mä kuulen miten nuori metsä, jonka mä olen omin käsin istuttanut, miten se humisee tuulessa, niin musta tuntuu, että ilmasto on edes hippusen mun vallassa, ja että jos ihmiset tuhannen vuoden päästä on onnellisia, niin siitä voi pikkuriikkisen syyttää myös meikäläistä. Ku mä istutan pienen koivun, ja sitte mä näen, miten se vihertää ja huojuu tuulessa, niin mun sydän pakahtuu, ja mä tunnen ylpeyttä ja mä... (*Huomaa rengin, joka on tuonut tarjottimella lasin viinaa.*) Mutta yhtä kaikki... (*juo*) ... täytyy lähteä. Kaikki tää

on varmaan vaan jotain mun kummallista päänpinttymää. Näkemiin kaikille. (1. näytös)

C. SONJA

Ei [Astrov] sanonu mulle mitään... Sen sielu ja sydän on mulle vielä suljettuna, mutta miks mä tunnen itteni silti nii onnelliseksi.. Mä sanoin sille, että: Sä oot sivistyny mies, sulla on kaunis ääni, sä oot mahtava tyyppi. Olikohan se liikaa? Oliko se väärin? Sen ääni on kaunis, se värähtelee ja hyväilee... mä tunnen sen vielä ilmassa. Ja ku mä puhuin sille nuoremasta siskosta, niin se ei ymmärtäny... Tää on ihan hirveetä... Mä oon ruma... Tää on ihan hirveetä... Mä tiedän, että mä oon ruma... Mä tiedän... Mä tiedän... Viime sunnuntaina ku me tultiin kirkosta, mä kuulin, miten ihmiset puhu musta, ja yks nainen sano, hyvä tyttö, kunnan tyttö, sääli vaan, että on niin ruma... Ruma... (2. näytös)

D. JELENA

– – (Suutelee Sonjaa.) Mä toivon koko mun sydämestäni, että sä olisit onnellinen. Sä oot ansainnu sen. (Nousee ylös.) Mä oon tylsä ihminen, mä oon tämmönen oman elämäni sivuhenkilö. Musiikkialalla, mun miehen kodissa, kaikissa mun romansseissa, kaikkialla, itse asiassa, sanalla sanoen, mä en mitään muuta ole koskaan ollukkaan, ku pelkkä sivuhenkilö. Totta puhuen Sonja, jos asiaa rupee oikeen ajattelemaan, niin mä olen hyvin, hyvin onneton. Mulla ei oo onnea tässä maailmassa. Ei ole! Mitä sä siinä naurat? (2. näytös)

Tehtävä 11

Tutustu alla oleviin linkkeihin. Pohdi *Vanja-enon* **henkilöhahmojen välisiä suhteita**: lähde kunkin henkilöahmoparin kohdalla liikkeelle valokuvasta ja siirry sitten pohtimaan suhdetta koko esityksen näkökulmasta.

[Vanja – professori](#)

[Vanja – Astrov](#)

[Sonja – Astrov](#)

[Jelena – professori](#)

[Jelena – Astrov](#)

[Sonja – Jelena](#)

Tehtävä 12

Kansallisteatterin *Vanja-enon* ohjaaja Paavo Westerberg on tehnyt Eva Buchwaldin kanssa näytelmästä uuden suomennoksen, joka on puhekielinen.

Millaisia merkityksiä puhekielisyys tuo esitykseen? Pohdi kysymystä käyttäen apunasi katkelmaa Martti Anhavan suomennoksesta (Otava, 1999) ja vastaavaa katkelmaa Kansallisteatterin *Vanja-enosta*. Kyseessä on Vanja-enon repliikki ensimmäisessä näytöksessä.

A.

Ja professori istuu entiseen tapansa aamusta yömyöhään huoneessaan ja kirjoittaa. "Otsamme rypyssä, älymme piinassa oodeja suollamme peräkanaa, ei niille, ei meille kiitoksen sanaa." Sääli paperia! Kirjoittaisi mieluummin omaelämäkertansa. Mikä mainio aihe! Täysinpalvellut professori, käsitätkös, vahva korppu, kirjatoukka... Kihtiä, reumatismia, migreeniä, mustasukkaisuuden ja kateuden tulehduttama maksa... Tämä toukka asuu ensimmäisen vaimonsa maatilalla, asuu vasten tahtoaan, koska hänen varansa eivät riitä kaupungissa asumiseen. Valittaa kaiken aikaa onnettomuuksiaan, vaikka on itse asiassa varsinainen onnenpoika. (Kireästi) Mietipä vain sitä onnea! Tavallisen lukkarin poika, seminaarin käynyt, saavuttanut oppiarvoja ja oppituoleja, aatelisarvon, päässyt senaattorin vävyksi ynnä muuta. Eikä siinä kaikessa mitään, muuten. Mutta mietipä tätä. Tasan kaksikymmentäviisi vuotta mies on lukenut ja kirjoittanut taiteesta, ymmärtämättä taiteesta tasan mitään. Kaksikymmentäviisi vuotta hän on jauhanut toisten ajatuksia realismista, naturalismista ja vaikka mistä muusta roskasta, kaksikymmentäviisi vuotta lukenut ja kirjoittanut siitä minkä viisaat ovat tienneet jo ajat sitten ja mikä ei tyhmiä kiinnostaa – siis piessyt tuulta kaksikymmentäviisi vuotta. Ja siitä huolimatta mikä itsetietoisuus! Millaiset luulot! Hän on siirtynyt eläkkeelle eikä hänestä tiedä yksikään elävä sielu, hän on täysin tuntematon; kaksikymmentäviisi vuotta hän on siis pitänyt toiselle kuuluvaa virkaa. Ja katso vain häntä: patsastelee kuin puolijumala!

(Anhava)

B.

Nii. Professori istuu vanhaan tapansa aamusta myöhään yöhön työkammarissaan ja kirjoittaa. Niinku Dimitriev sanoo. "Käske aivojasi, rypistä otsaasi. Me kirjoitamme, kirjoitamme, kirjoitamme. Ilman lepoa, vailla kehuja." Sääliks käy paperia. Kiinnostavampaa olis jos hän kirjottas omaelämäkertansa. Siinä olis ihan mahtava aihe. Eläkkeelle joutunu professori, vanha kuivettunu korppu, oppinu kylmä lahna... Kihtiä, reumatismia, päänsärkyä,

ja maksa turvonnu kateudesta ja mustasukkasuudesta... Ja tää hannu hanhi elelee ensimmäisen vaimonsa maatilalla, suurelta osin vasten tahtoaan, koska ei oo muka varaa asua kaupungissa. Valittaa jatkuvasti huonoa onnea, vaikka on oikeestaan aika tavattoman onnekas. Ajatelkaapa hetki miten onnekas. Alhainen suntion poika, köyhä seminaristi, on saavuttanu korkeita oppiarvoja, päässy professoriksi, noussu ylempään sosiaaliseen luokkaan, ja sitte, padam, tullu senaattorin langoks, ja niin edelleen ja niin edelleen. No ei tässä vielä mitään. Mutta kuunnelkaas tätä. Kaksikymmentäviis vuotta kaveri on käyttäny elämästään siihen, että luennoi ja kirjottaa taiteesta, ymmärtämättä taiteesta yhtään mitään. Kaksikymmentäviisvuotta tää hannu hanhi on jauhannu muiden ajatuksia realismista, naturalismista, ja kaikesta muusta paskasta. Kaksikymmentäviis vuotta tää lahna on luku ja kirjottanu asioista, jotka älykkäät ihmiset on tienny jo vuosikausia, ja joka ei tyhmiä edes kiinnosta, toisin sanoen, kaksikymmentä viis vuotta lapioinu ilmaa, ei mistään ja ei mihinkään. Ja sitte. Mitä se mies luulee itsestään? Mitä suuruudenhulluutta! Hän on jo reilusti yli eläkeiän, eikä kukaan oo koskaan kuullu sanaakaan hänestä. Hän on vailla nimeä, täysin tuntematon, mitättömyys. Mutta kaksikymmentäviis vuotta tää hannu hanhi on istunu muiden palleilla, anastanu paikan niiltä, joille se oikeesti kuuluu. Ja kattokaa nyt häntä, astelee ku puolijumala. (Westerberg/Buchwald)

Tehtävä 13

Keskustelu- ja/tai kirjoittamistehtäviä

1. Tšehovin näytelmien katsotaan usein tasapainottelevan traagisen ja koomisen välimaastossa. *Vanja-enossakin* vakavamielisiin kohtauksiin liitetään usein huumoria. Pohdi traagisen ja koomisen sekoittumista *Vanja-enossa*. Millaisia komediallisia elementtejä esityksessä on? Mistä tilanteiden ja henkilöhahmojen koomisuus syntyy? Mihin huumori kohdistuu? Kuka on koomisin hahmo? Entä mikä esityksessä saa katsojan vakavoitumaan? Mistä tilanteiden ja henkilöhahmojen traagisuus syntyy? Kuka on traagisin hahmo?
2. Martti Anhavan *Vanja-eno*-suomennoksessa (1999) näytelmän alaotsikkona on *Kohtauksia maalaiselämästä neljässä näytöksessä*. Kansallisteatterin *Vanja-enon* alaotsikkomaisena mainoslauseena on *Kohtauksia elämästä*. Millaisia eri tulkintatapoja nämä kaksi mahdollistavat?
3. Näytelmän nimi on *Vanja-eno*. Miksi juuri hän on näytelmän nimihenkilö?
4. Kuka on *Vanja-enon* päähenkilö?
5. Pohdi *Vanja-enon* loppuratkaisua ja arvioi sitä. Onko loppu onnellinen vai onneton?

6. Millainen kuva rakkaudesta *Vanja-enossa* välittyy katsojalle?
7. Miten *Vanja-enossa* käsitellään vanhenemisen tematiikkaa?
8. *Vanja-enossa* monet henkilöhahmot tuntevat tavalla tai toisella vieraantuneisuuden ja ulkopuolisuuden tunteita. Pohdi, miten tämä ilmenee näytelmässä.
9. *Vanja-enossa* viitataan paljon elettyyn ja elämättömään elämään. Mitä ajatuksia näytelmä herättää elämän tuhlaamisesta ja tarkoituksettomuudesta?
10. *Vanja-eno* kantaesitettiin yli sata vuotta sitten, mutta näytelmässä on aiheita ja teemoja, jotka tekevät siitä edelleen ajankohtaisen. Pohdi, millä tavalla näytelmä on merkityksellinen ja ajankohtainen vielä vuonna 2014.
11. *Vanja-enossa* on paljon vastakohtaisuuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos – pysyvyys, maaseutu – kaupunki, työ – toimeettomuus, toivo – pettymys ja vanhuus – nuoruus. Valitse yksi vastakohtapari ja pohdi, miten se ilmenee esityksessä ja millaisia merkityksiä se saa.

Tehtävä 14

Perehdy alla oleviin repliikkeihin ja pohdi, miten *Vanja-enon* **teemat** tulevat esille niissä. Voit ottaa tarkastelun kohteeksi yhden tai useamman repliikin.

A.

SEREBRJAKOV

Tehdä koko ikänsä töitä tieteen hyväks, tottua omaan työhuoneeseen, luentosaliin, tottua taitaviin ja arvostettuihin kolleegoihin – ja yhtäkkiä, täysin varottamatta, ilman mitään fanfaareja, herätä tämmöseen hautakammioon, nähdä joka päivä typeriä ihmisiä, ja kuunnella yhdentekeviä, banaaleja keskustelujuja... Mä haluan elää, mä rakastan menestystä, mä rakastan kuuluisuutta, elämän humua, mutta täällä on ku maanpaossa. Joka hetki kaivata entiseen, seurata muiden menestystä, pelätä kuolemaa... Mä en pysty tähän... Tää ei ole mua... Ja kaiken kukkuraksi sitte vielä, ei tahdota antaa mulle anteeks sitä, että mä olen vanha. (2. näytös)

B.

JELENA

Huonosti on asiat tässä talossa. Sun [Vanjan] äiti vihaa kaikkea ja kaikkia, paitsi niitä opuksiaan, nii ja tietenki professoria; professori on ahdistunu, ei luota muhun ja pelkää sua, Sonja on vihanen isällensä ja mulle, se ei oo puhunu mulle mitään kahteen viikkoon, ja sä vihaat mun miestä ja avoimesti, kaikkien kuulleen, puhut äidilles halveksivaan sävyyn, ja mä olen ahdistunu ja oon yrittäny itkee tänään jo parikymmentä kertaa... Huonosti on asiat tässä

talossa. (2. näytös)

C.

JELENA

No nyt, älä [Sonja] enää. Älä nyt enää turhaan. (*Itkee.*) Hassu, senki hassu. – Nyt muaki alko itkettää. (*Tauko.*) Sä oot ollu mulle vihanen, koska mä muka menin sun isäs kanssa naimisiin rahan takia... Jos sulle lupaukset merkitsee mitään, mä vannon sulle, mä menin hänen kanssa naimisiin, koska mä rakastin häntä. Mä ihastuin häneen, koska hän oli oppinu ja kuuluisa. Mun rakkaus ei ollu todellista, se oli keinotekosta, kuvitelmaa. Mutta se toden totta tuntu sillon musta todelliselta. Mutta mua on turha syyttää siitä. Mä en ole syyllinen. – – (2. näytös)

D.

VANJA

Sade on kohta ohi ja kaikki luonnossa elpyy ja hengittää vapautuneesti. Mua sade ei elvytä. Päivästä toiseen mua kuristaa sama ajatus, se on ku painajainen, niinku joku paha henki, joka seuraa jokasta mun askelta ja yrittää muistuttaa mua siitä, että mun elämä on peruuttamattomasti menny hukkaan. Menneisyyttä ei oo, se on haaskattu kaikkeen jonninjoutavaan, ja nykyisyys on ihan hirveetä, ihan järjetöntä. Tässä on mun elämä ja mun rakkaus, ole hyvä. Mihin mä ne laitan? Mitä mä niillä teen? Mun tunteet valuu hukkaan, niinku kuoppaan hukkuva auringon säde ja samalla mä ite tuhoudun. (2. näytös)

E.

SONJA

Mä en ymmärrä mikä sua [Jelena] estää. Kyllä sä siihen pikku hiljaa tottusit. Sä oot väsyny, rakas ystävä. Älä sure. Sä oot kyllästyny, sä et viihdy missään, ja ikävä ja toimettomuus – se on tarttuvaa. Kato nyt Vanja-enuo. Se ei tee mitään, seuraa vaan sua niinku joku varjo, ja mäki lopetin kaiken työnteon ja kiirehdin sun kanssa juttelemaan. Mä oon tullu laiskaks. Mä en jaksa mitään. Tohtoriki kävi ennen vanhaan meillä tosi harvoin, ehkä kerran kuussa, oli vaikee saada sitä tulemaan, vaikka ois kutsunu, ja nyt se tulee joka päivä. Se on kohta jättäny metsätki sikseen ja lääkärin hommat. Sun täytyy olla joku noita. (3. näytös)

F.

ASTROV

Vaihda jo levyä! Sä [Vanja] et oo mielisairas, sä oot vaan väärässä näytelmässä. Yhteen aikaan mä ajattelin, että kaikki jotka on vähä outoja, on jotenki sairaita, tai epänormaaleja. Mutta nyt mä oon tajunnu, että ihmisen normaali olotila on olla outo. Sä oot siis loppujen lopuks täysin

normaali. (4. näytös)

G.

MARINA

Että mun piti semmosta ees nähdä. No, nyt me aletaan elää niinku aina ennenki, niinku ennen vanhaan. Aamulla kaheksalta ensin tee, sitte lounasta yheltä, ja illalla istutaan nauttimaan päivällistä, kaikki järjestyksessä. Ihan niinku muissaki taloissa, kristillisen tapaan. Siitä onki aikaa ku mä sain oikeeta vanhanajan limppisoppaa mun syntiseen suuhun. (4. näytös)

H.

ASTROV

Kummallista. Tutustua toiseen näin ja sitte jostai kummasta syystä yhtäkkiä erota nii, että ei koskaan enää nää toista. Semmosta se on tää maailman meno... – – (4. näytös)

Tehtävä 15

Tutustu *Vanja-enon* saamiin **arvosteluihin**. Alle on linkattu muutama esimerkkiarvostelu, mutta voit hyvin etsiä itse lisää kritiikkejä, joita löydät suhteellisen helposti, sillä *Vanja-enoa* on arvioitu melko paljon esimerkiksi eri blogeissa.

Suna Vuoren kritiikki [Vanja-enossa jäljelle jää vain tämä hetki](#) (Helsingin Sanomat 19.9.2014)

Ilona Kankaan kritiikki [Menneisyyden vanjat](#) (Turun Sanomat 20.9.2014)

Tuula Viitaniemen kritiikki [Kaikki mitä ihmisestä voi sanoa](#) (Penkkitaiteilija-blogi 18.9.2014)

Valitse muutama arvostelu ja erittele, millaisiin asioihin kriitikot ovat kiinnittäneet huomiota. Ovatko he nostaneet tarkastelun kohteeksi samankaltaisia asioita vai keskittyneet täysin erilaisiin asioihin? Onko arvostelijoiden mielipiteissä eroja?

Vertaile omaa katsomiskokemustasi kriitikoiden näkemyksiin. Mistä asioista olet samaa mieltä, mistä eri mieltä?

Tehtävä 16

Syksyllä 2014 *Vanja-eno* sai ensi-iltansa Kansallisteatterin lisäksi myös Helsingin Kaupunginteatterissa. Tutustu Suna Vuoren Kaupunginteatterin *Vanja-enosta* kirjoittamaan arvosteluun [Puisevat terveiset Tšehov-museosta](#) (Helsingin Sanomat 20.9.2014). Lue myös samaisessa yhteydessä julkaistu Vuoren [teksti](#), jossa hän vertailee Kansallisteatterin ja Kaupunginteatterin esityksiä keskenään.

Vertaile lukemasi perusteella Helsingin Kaupunginteatterin *Vanja-enossa* tehtyjä ratkaisuja Kansallisteatterissa näkemääsi esitykseen.

Tehtävä 17

Lue Viljo Tarkiaisen [arvostelu](#) *Vanja-enon* ensimmäisestä suomenkielisestä esityksestä. Teksti on julkaistu Helsingin Sanomissa 29.10.1914.

Millaisia näkemyksiä Tarkiainen nostaa esille *Vanja-enosta*? Vertaile lukemasi perusteella Kansallisteatterin vuoden 1914 esitystä näkemääsi *Vanja-eno*-tulkintaan.

Tehtävä 18

Tässä tehtävässä toimitaan muutaman hengen ryhmissä. Aluksi työskennellään yksin, sitten ryhmän kanssa.

- A. Itsenäinen työskentely:** Hiljenny hetkiseksi muistelemaan näkemääsi esitystä: mikä oli mielestäsi esityksen tärkein ja merkityksellisin kohta? Mieti, miten luonnehtisit valitsemaasi avainkohtausta muulle ryhmälle. Voit esimerkiksi kirjoittaa kohtauksen ydinkohdat muutamalla virkkeellä tai visualisoida kohtauksen pääpiirteet vaikkapa tikku-ukkopiiirustuksella.
- B. Ryhmätyöskentely:** Esittele kohta ryhmällesi. Perustele oma kohtausvalintasi. Havainnoikaa ja keskustelkaa ryhmässänne valitsemistanne kohtauksista. Millaisia kohtauksia valitsitte? Onko niillä yhdistäviä tekijöitä? Havaitsetteko jonkinlaisen punaisen langan kohtausvalinnoissanne?
- C. Yhteinen pohdinta:** Valitkaa ryhmässä esitellyistä kohtauksista keskeisin tai mielenkiintoisin. Analysoikaa ja tulkitkaa sitä yhdessä.

Tehtävä 19

Tarkastele alla olevia repliikkejä. Niissä ei juurikaan ole **parenteeseja eli näyttämöohjeita**. Lisää repliikkeihin parenteesit: Vaihteleeko henkilöhahmon äänenpaino tai -sävy? Millainen on hahmon fyysinen olemus? Miten hän liikkuu ja elehtii repliikkinsä aikana? Voit muistella näkemääsi esitystä ja pohjata omat parenteesisi niihin tai keskittyä luomaan kokonaan omat näyttämöohjeesi.

A.

ASTROV

Nii. Kymmenessä vuodessa musta on tullu toinen mies. Ja tiedätkö miks? Tiedätkö miks Njanja? Koska mä oon tehny liikaa töitä. Aamusta iltaan tien päällä, ei hetkeekään omaa aikaa, maata öisin peiton alla siinä pelossa, että joku tulee ja repii ylös ja taas tarvitaan lääkäriä jossain. Koko sinä aikana, joka me ollaan tunnettu, niin mulla ei oo ollu yhtä ainotta vapaapäivää. Kai siinä nyt vanhenee. No, oli miten oli, elämä on ikävää, typerää, likasta puuhaa. Elämä vajottaa, se vajottaa, vähän niinku joku suo. Ja ympärillä vaa kummallisia ja puolihulluja tyyppejä, kaikissa tyypeissä on jotai outoo. Ja ku elää tämmösten tyyppiin

keskellä pari- kolme vuotta, sitä alkaa ite muuttua ihan samanlaiseks. Niin se vaan on. Se on väistämätöntä. Se on kohtalo. Kato nyt näitä viiksiä. Idioottimaiset viikset. Mä oon muuttunu samalla tavalla kummalliseksi, Njanja. Ihan idioottia musta ei vielä oo tullu, luojan kiitos, aivot toimii vielä, mutta mun tunteet on muuttunu valjuiks. Mä en haluu mitään, mä en kaipaa mitään, mä en rakasta ketään. Paitsi sua ehkä. Mulla oli lapsena samanlainen hoitaja.

(1. näytös)

B.

VANJA

Sinne meni [Jelena]... Kymmenen vuotta sitte mä tapasin häntä aina silloin tällöin mun siskon luona. Siskoki on nyt jo kuollu. Jelena oli silloin seittämäntoista ja mä olin kolkytseittemän. Miks mä en rakastunu silloin. Mä oisin voinu kosia häntä silloin. Olishan se ollu mahdollista. Nyt me oltas naimisissa. Nii. Naimisissa. Me oltas molemmat herätty myrskyyn tänä yönä. Se ois pelästyny ukkosta ja mä oisin ottanu hänet mun syliin ja kuiskannu: "Älä pelkää, mä oon tässä." Miten ihana ajatus. Nii ihana, että tekis mieli nauraa... Mutta, voi herran jumala, kaikki vaan pyörii mun päässä... Miks mä oon vanha? Miksei se voi ymmärtää mua? Kaikki ne sen korkeelentoset puheet, semmonen veltto moraali, naurettavat, veltot ajatukset maailman tuhoutumisesta, se kaikki kuvottaa mua. (tauko) Huh, huh. Mulla on ihan kusetettu olo. Mä oon jumaloinu sitä miestä, sitä onnetonta kihtipotilasta, tehny työtä sen hyväks ku härkä. Minä ja Sonja- me ollaan puserrettu tästä maatilasta kaikki viimesetki mehut, me ollaan eletty vedellä ja leivällä, venytetty penniä, me ollaan kerätty penneistä tuhansia ja lähetetty hänelle. Mä olin ylpee siitä äijästä, ja sen tieteestä, elin ja hengitin sitä ihmistä varten. Kaikki mitä se puhu ja kirjotti oli musta neroutta. Mutta nyt, herran jumala. Nyt se on eläkkeellä. Ja nyt sen miehen elämä on ohi ja lopputulos selvillä. Ku hänestä aika jättää, ei jää sivun sivua kirjaan siitä työstä mitä se on tehny. Se mies on täysin tuntematon. Se on nolla. Täys kupla. Ja mua on kusetettu. Kusetettu. (2. näytös)

C.

SONJA

Antakaa nyt vähän armoa isä. Me ollaan, minä ja Vanja-eno, me ollaan niin onnettomia. Sun täytyy olla armelias. Muistatko ku sä olit nuorempi, ja Vanja-eno ja mummo kääns yökaudet kirjoja sulle, kirjotti puhtaaks sun papereita... Kaikki yöt, kaikki yöt! Me ollaan enon kanssa tehty työtä aamusta iltaan, vailla minkäänäköstä lepoa- me ollaan pelätty kuluttaa rahaa omiin tarpeisiin, ja lähetetty sulle kaikki. Joka ikinen rupla. Ei oo tullu leipä kyllä ilmaseks.

Enkä mä nyt sitä- enkä mä osaa oikeen selittää tätä, mä tarkotin vaan, että sun isä, sun täytyy ymmärtää meitä. Antasit ees vähän armoa. (3. näytös)

Tehtävä 20

Väittely

Väittely voidaan toteuttaa pariväittelynä, jolloin kaikki parit väittelevät samanaikaisesti, tai perinteisenä kahden väittelyjoukkueen otteluna, jolloin muut ryhmäläiset ovat yleisönä.

Ennen väittelyä keksitään yhdessä *Vanja-eno*on liittyviä väittämiä. Alle on listattu muutama esimerkkiväite.

1. *Vanja-eno* vastaa kysymykseen: miten elämä pitäisi elää?
2. *Vanja-eno* osoittaa, että rakkaus voittaa kaiken.
3. Yli sata vuotta vanha *Vanja-eno* kommentoi nykyaikaakin terävästi.
4. *Vanja-enossa* korostuu perheen tärkeys.
5. *Vanja-enossa* henkilöhahmot eivät kuule eivätkä kuuntele toisiaan.

LIITE

Ilmoitus on julkaistu Kauneus ja Terveys -lehdessä syksyllä 2014.

"Kristo Salminen on vaikuttava Vanja. Alussa näemme lössähtäneen, kyynisen, pian viisikymppisen miehen, joka ryyppää, syö ja pilkkaa säälimättä itseään ja muita. -- Salminen ilmaisee ja elää läpi tämän kaiken upeasti."

Tuula Viitaniemi, Ylen blogit

ANTON TŠEHOV

Vanja Eno

OHJAUS PAAVO WESTERBERG

UPEILLA NÄYTTÉLIJÖILLÄ TÄHDITETTY
NÄYTELMÄ SUURELLA NÄYTTÄMÖLLÄ

ROOLEISSA

KRISTO SALMINEN, EERO AHO, KRISTA KOSONEN, EMMI PARVIAINEN,
HEIKKI NOUSIAINEN, TERHI PANULA, SEPPO PÄÄKKÖNEN JA SEELA SELLA

KANSALLISTEATTERI

Päijättykumppani

FUJITSU

Yhteistyökumppanit

ceva

ELMÄINEN

LIPUT alk. 22.50€ (sis. palvelumaksun) KANSALLISTEATTERI.FI (0,083 € + pvm/mpm) 010 7331 331 tai LIPPUPISTE 0600 900 900 (1,98 € /min+pvm) LIPPU.FI